

Kozma Gábor válasza

Dr. Trócsányi András PhD, egyetemi docens opponensi véleményére

Elsőként is szeretném megköszönni Dr. Trócsányi András Docens Úrnak, hogy elvállalta opponenciára az MTA doktori fokozat megszerzésére benyújtott disszertációm. Emellett különösen örülök annak, hogy egy olyan kutató tollából született meg a vélemény, aki igen közel állt a disszertációm alapszerkezetét jelentő tetraéder-modell kidolgozójához, a sajnálatos módon elhunyt Tóth József Professzor Úrhoz, így az általa megfogalmazott kritikák igen fontosak számomra.

Opponensem első kritikai megjegyzése arra vonatkozik, hogy a jelölt eddigi tudományos munkásságán végig tekintve más címet várt el. Elismerem, hogy eddigi kutatásaim során döntő mértékben a településföldrajzra, az önkormányzatiság különböző területeire (pl. településmarketing), illetve az utóbbi időben a sport térbeli megnyilvánulási formáira koncentráltam. Tisztában vagyok, azzal, hogy ezek közül csak az első jelenik meg a címben, úgy vélem azonban, hogy – igaz áttételesen – annak többi eleme is kapcsolatba hozható tevékenységemmel.

Az értekezés tematikájának időszerűségét tekintve Opponensem kiemeli, hogy a disszertáció illeszkedik abba a kb. 25 éves trendbe, amely a társadalomföldrajz tartalmi, tematikai és módszertani megújulását fémjelzi. Egyetértek vele abban, hogy a sport és a földrajz közötti kapcsolat az elmúlt időszakban jelentős mértékben megerősödött, és az ezt magyarázó tényezők tekintetében sincsen közöttünk véleménykülönbség. Ugyanakkor az utolsó indok, az a tény, hogy az elmúlt évtizedben „a sport ideológiában, szavakban, szimbólumokban, illetve forrásallokációban is tetten érhető kiemelt ügyé” vált, bizonyos óvatosságot kívánt – például a címválasztásban – a jelölttől. Rendkívül örülök azonban Opponensem azon véleményének, amely szerint újszerű földrajzi kereteket és elemzési módszertant fektettem le.

A dolgozat felépítését és szerkezetét tekintve az Opponens első bíráló megjegyzése, „nem éppen vaskos”, a terjedelemre utal. Sajnos az előírások 150 oldalban maximálják a disszertáció hosszát, amelyet nem akartam túllépni. Emellett nagyon sok olyan táblázat és ábra volt, amelyeket az összefüggő szöveg kialakítása érdekében a mellékletben helyeztem el, és ez eredményezte a nettó 110 oldalt.

Az Opponens következő kritikai észrevétele az egyes alcímek megválasztására, illetve a disszertáció címe és az egyes alfejezetek címe (és így bizonyos mértékig a disszertáció tartalma) közötti diszharmóniára vonatkozik. Az első megjegyzésével bizonyos mértékig egyetértek, sokat gondolkoztam ezen is, és úgy tűnik, nem sikerült a legjobb megoldást megtalálnom. A dolgozat címe és tartalma közötti – bizonyos fokú – ellentét egyik oka az lehet, hogy a címben „modern funkciókat” említettem, ugyanakkor a disszertációban csak egy ilyen funkció

helyzetét elemeztem. Elismerem ezt a hibát, a többes szám használatával azonban arra is próbáltam utalni, hogy egy ilyen jellegű vizsgálat nem lenne haszontalan, és jelentős tudományos eredményekkel járhatna más funkciók esetében is.

Ebben az összefüggésben Opponensem másik kritikája az elméleti részek és a sport közötti „átkötés” kurtaságára vonatkozott. Véleményét elfogadom, a hosszabb fejtegetés hiányát alapvetően a már korábban említett terjedelmi korlátok indokolták.

A dolgozat felépítése, szerkezete tekintetében – még mindig a cím vonatkozásában – Opponensem hiányolja a területi vizsgálati keret – Magyarország – megemlítését. Elismerem, hogy az empirikus kutatások döntő mértékben hazánkra koncentrálódtak, ugyanakkor a címválasztással is szerettem volna utalni arra, hogy általános jellegű társadalomföldrajzi munkáról van szó.

Az opponencia következő egysége a disszertáció tudományos eredményeivel foglalkozik. Ennek keretében az Opponens először az elméleti kérdések és az általam elvégzett empirikus kutatások közötti kapcsolatokat elemzi. Elismerem, hogy a korábbi tudományos eredmények bemutatása során a legtöbb esetben csak a különböző véleményeket mutatom be, és alig törekszem általánosabb érvényű következtetések levonására. Ez alapvetően arra vezethető vissza, hogy az adott témakörök nálam sokszor elismertebb szakértői sem törekednek erre, így sem éreztem magam erre feljogosítva. Emellett Opponensem úgy véli, talán célszerűbb lett volna saját kutatásaim megállapításait külön egységbe csoportosítani. A disszertáció írása közben magam is elgondolkoztam ezen a megoldáson, de végül úgy gondoltam, logikusabb az a szerkezet, hogy az adott témakörrel kapcsolatos elméleti fejtegetések után következnek vizsgálataim eredményei.

A disszertáció tudományos eredményeinek értékelése során a második nagy egységben az Opponens a tetraéder-modell használhatóságát vizsgálja. Örömmel tölt el, hogy elfogadja és messzemenőleg pozitívan értékeli azt a megoldást, hogy ez szolgált disszertációm elméleti keretével.

Opponensem harmadik fontos megállapítása ezen fejezettel kapcsolatban a rendezvényekre vonatkozik: a modellbe illesztését egy kicsit mesterkéltnek tartja, illetve úgy véli, nem indokoltam meg eléggé az ilyen jellegű bővítést. Az utóbbi esetben elismerem, hogy a 15. oldal alján csak egy bekezdés foglalkozik a rendezvényekkel, de mivel egy mindenki által jól ismert jelenségről van szó, úgy véltem, nem szükséges a bővebb tárgyalás, hanem elegendő az elméleti keretek rövid felvázolása.

Az előbbi szempont vonatkozásában magam is sokat gondolkodtam azon, hogyan lehetne a különböző jellegű rendezvényeket legjobban az elméleti modellbe beilleszteni. Ennek a konklúziója volt, hogy – mivel a rendezvények minden települési szférával kapcsolatban állnak – a gömb kínálja erre a legjobb lehetőséget.

Az opponencia tudományos eredményekre vonatkozó részének negyedik nagyobb egysége a téziseket elemzi. Azok megállapításait több esetben is elfogadja, így válaszómban csak a kritikus pontokra tértek ki:

a., A sportolási hajlandóság térbeli változásával kapcsolatban Opponensem egyrészt célszerűnek tartaná a hazai adatokat összevetni a Magyarországnál fejlettebb, illetve fejletlenebb országok értékeivel, másrészt a 2013-as felmérés közszégi adataira kérdez rá. Az első témakörrel a disszertáció 11. ábrája foglalkozott, amelynek a legfőbb megállapítása az volt, hogy a kevésbé fejlett országokra jellemző a városi lakosság nagyobb sportolási hajlandósága. Magyarország ebből a szempontból kivételnek számított, ugyanakkor a téma szakértői a 2013-as Eurobarométer felmérés közszégi eredményinek megbízhatóságával kapcsolatban komoly kételyeket fogalmaztak meg.

b., A sportlétesítmények térbeli elhelyezkedésével kapcsolatban az Opponens hiányolja az esetleges szuburbanizáció megemlítését. Véleményem szerint ez alig 1-2 esetben következett be, és az általa említett példák jelentős része mögött inkább politikai, mint településföldrajzi folyamatok álltak.

c., A sportlétesítmények városon belüli elhelyezkedése vonatkozásában Opponensem egyrészt túlságosan sematikusnak tartja a négy befolyásoló tényező (városi, logisztikai, gazdasági, társadalmi) használatát. Az adott kategóriákat egy külföldi folyóirat (Bulletin of Geography) számára elküldött tanulmány lektori véleményére támaszkodva alakítottam ki, és bár egy kicsit én is leegyszerűsítettnek tartom, végül változtatás nélkül illesztettem be a dolgozatba. Másrészt az Opponens hiányolta a sportlétesítmények településfejlesztésben betöltött szerepének a bemutatását. Ez alapvetően arra vezethető vissza, hogy ez a tézis alapvetően az adott objektumok településföldrajzi sajátosságait tárgyalta, és az Opponens által hiányolt részek döntő mértékben a 8. tézisben kerültek bemutatásra.

d., A sport és az önkormányzatiság témakörében az Opponensnek elsősorban a fővárosi önkormányzatok vonatkozásában maradt hiányérzete. Az a tény, hogy ezen önkormányzatok kisebb figyelmet fordítanak erre a területre két tényezővel magyarázható. Egyrészt a fővárosban található létesítmények egy része állami tulajdonban van, így a helyhatóságoknak kevesebbet kell rájuk költeni. Másrészt Budapesten nem alakult egy olyan erős emocionális, több területre is kihatással lévő, kapcsolat a sport és lakosság között, mint a „vidéki” Magyarországon.

e., A sport és a városfejlesztés közötti kapcsolatot tárgyaló tézis esetében alapvető célom a különböző korszakokra jellemző sajátosságok feltárása volt, és így kevesebb figyelmet szenteltem az Opponens által felvetett kérdésekre (hol/hova, miért ott, milyen következményekkel jár ez). A kritikával kapcsolatban ugyanakkor két dolgot említenék meg. Egyrészt felmerülhet a kérdés, mit értünk városfejlesztés alatt: csak a fizikai infrastruktúra fejlesztését, vagy az általánosabb jellegű településpolitikát is. Másrészt úgy vélem, a disszertáció különböző fejezeteiben eléggé részletesen foglalkoztam a városfejlesztés szélesebb értelmezése és a sport közötti kapcsolatokkal (pl. a létesítmények helyének meghatározása, a sportesemények hatásai), és csak a terjedelmi korlátok miatt nem került sor ezek jobb fogalmi keretbe történő beillesztésére.

Az opponencia záró fejezete a dolgozat erényeit és hiányosságait foglalja össze. Az előbbi esetben köszönöm az Opponens dicsérő szavait, amelyek megerősítést adnak további hasonló témájú kutatómunkámhoz. A hiányosságokkal kapcsolatban az alábbi válaszokat tudom adni:

a., A cím és a tartalom közötti diszharmónia kérdéskörét a korábbiakban úgy vélem részletesen tárgyaltam.

b., A területi elemzések Közép-európai kontextusának a hiánya. Elismerem, hogy a témával foglalkozó nemzetközi szakirodalom áttekintése során alapvetően nyugat-európai, észak-amerikai példákat említettem. Ez alapvetően arra vezethető vissza, hogy az eddigiek során a Közép-európai kutatók sajnos igen kevés figyelmet szenteltek a sport térbeliségének a feltárására (az egyedüli kivételt a sportesemények hatásainak a vizsgálata jelenti), és ezért igen nehéz ebből a térségből esettanulmányokat említeni.

c., A tézisek általános vagy magyarországi jellegének rögzítése. A téziseket alapvetően saját empirikus kutatásaimra támaszkodva fogalmaztam meg, így Magyarországra vonatkoznak.

d., Az elmúlt időszak sportpolitikai döntései/beruházásai területi dimenzióinak figyelmen kívül hagyása. A disszertációmban egy-két helyen utaltam erre (pl. 1998 és 2002 közötti létesítményfejlesztés, a debreceni Nagyerdei Stadion felújításának kérdésköre), ugyanakkor úgy vélem, nem telt el elég idő ahhoz, hogy ezekről a kérdésekről, illetve területi vonzataikról megalapozott következtetéseket tudjunk levonni

e., A dolgozat technikai kivitelezése. Elismerem, hogy a grafikus ábrázolások egy része zavarja/nem teszi lehetővé azok pontos értelmezését, és különösen fájó, hogy ez nem csak az átvett ábrákra/diagrammokra érvényes (ezek esetében korlátozottak voltak a lehetőségeim), hanem az általam készítettekre is.

Végezetül szeretném még egyszer megköszönni dr. Trócsányi András munkáját. Az általa felvetett kérdések és problémák valósak, és elősegítik számomra a leírtak tovább gondolását, újabb következtetések levonását.

Kérem válaszaim elfogadását.

Debrecen, 2018. február 26.

Dr. Kozma Gábor

Dr. Kozma Gábor